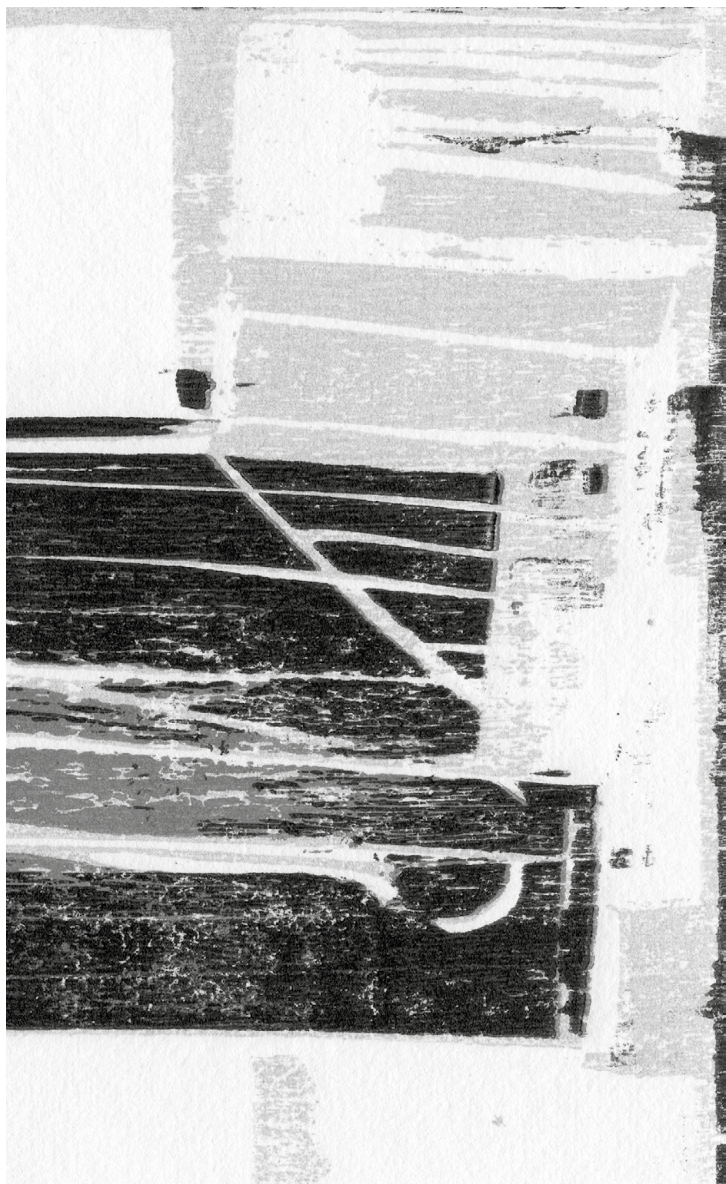

Současné otázky

75.

Michal
Altrichter

*Hlubiny
Božího Srdce
jsou otevřeny
dokořán*

(1) Jedna italská novela nese název *Msta řeholnice*. Mladá zasvěcenkyně se cítí být druhými a zejména představenou nepovšimnuta, Bohem méně obdarovaná, a když na své opakované otázky „co to je“, „kdo tu byl“, „co tato vedle mne dělá“ apod., odpovědi nedostává, odchází mimo komunitu a biskupovi, o němž ví, že tyto řeholnice „nemusí“, vychrlí „svědectví“ o své zkušenosti. „Zapíše se protokol“ a roztácejí se kola dějin oné zmíněné místní spirituality. Mají však moudrou představenou, která podřízeným doporučí na věc nereagovat, zahořklou „běženkyňi“ opět mezi sebe přijmout (nejde o pokus, ale o prakticky projevenou lásku evangelia) a začít s ní nanovo. Ta sice ještě vzdmuté vlny prožije několikrát a její běženecké tendence se zase ozvou, ale nakonec postupně se upravují a ona objeví, kým je: je milována těmi, které doposud zostouzela. A našla radost z práce (nedostatek této radosti bývá kořenem nespokojenosti). Z textu sálá vděčnost za trpělivé Pánovo jednání. Příběh pomohl mnoha řeholnicím, které procházely stejnými pokušeními. Zahlédnout Pánovo vítězství je moudrost.

(2) Další novelou je *Sporná setkání*. Nerelativizuje se v ní faktum setkávání, nýbrž oznamuje, že setkání probíhala ve sporech. Kněz a biskup, oba neuvěřitelně odlišné mentality, se osobně potkají třikrát: při vyhoceném sporu, při církevním tribunálu a ve vězení (je doba sicilského zániku Obojího království, jak událost známe z dějin). Čtvrté setkání se odvíjí v nebi, ale to už nepodléhá redakční poznámce, že se události

doopravdy staly. Inteligentní oltářník, jenž pracuje tiše, věrně, slovy papeže Františka „voní ovce“, za nimiž nezištně „pobíhá“. V čem je jeho chyba? Nechodí se „představovat“ mocipánu, pod jehož katastr farnost spadá. Mám k němu úctu, obětuji se za něho, nikdy jsem o něm nevyřkl nevhodné slovo, také nedokáži více, jsem-li spíše člověk nesmělý, vysvětluje biskupovi (při onom prvním setkání). Musíš se pokořit, projevít vděčnost vnějškově, pokora je statečnost. Kněz, pěšák z Nemanic, odpoví: Zajít k tomuto Signorovi znamená, že souhlasím s jeho konkubinátním (či adulterním) vztahem, zlehčujícími řečmi proti Božím tajemstvím, které vede s kamarády při hazardních hrách; nechci ho dráždit, takže se u něho neukazuji. Biskup zůstává roztrpčen z toho, že jeho slova nebyla přijata a že slyšel odlišné sdělení než *Ano*.

Několik týdnů uběhne. Kněz obdrží předvolání k církevnímu soudu. O mocipánu ani zmínka, i když se mnohem později doví, že ten biskupa „tiskl“ natolik, že se v „obžalobě“ zaměnil „neúcta k pánu“ za „neúctu k biskupovi“. Soud proběhne vyslovením několika sankcí, které kněz poslušně vykoná. A přijdou dny revoluční, kdy mocipán odstraní jak nepohodlného kněze, tak i „obezřetného“ biskupa. Že se náš kněz doví, co bylo důvodem soudního líčení, vyšlo najevo při společném údělu vězeňské kobky. Biskup knězi věc sdělí ani ne tolik z důvodu, že by se mu omluvil, ale že byl rozhořčen, pokud ho jeho kamarád Signor odstranil. Kněz biskupovi slouží v tom nejposlednějším. Revoluce se „uzásadí“, ideje se nadefinují, biskup pak dožívá jako emeritus a kněz jde do nějakého zapadlého kláštera „orat“ (*orans*, tj. modlící se, pouze *in spiritualibus* bez vnější činnosti). A pak se setkávají na věčnosti, kde je přijme Láska, která vyhojuje a usmíruje.

(3) Novela *I nižší stavy mají nárok na dovolenou* je příběh kočího, jenž díky chudobě nemohl dokončit studia a po smrti

svého otce, lokaje v jednom z četných severoitalských biskupství, převezme řemeslo, aby mohl vůbec žít. Občas se zapomene, když převážející osobu z biskupství či dokonce biskupa samotného pozdraví latinskými citáty (Drž se svých koní a nefušuj do vzdělání, uslyší); i leccos z okénka povozu zaslechne, byť práskot biče a frčení koní neprobíhalo tiše. Mlčí jako hrob, vždyť má úctu a do cizích věcí mu nic není. Unese i to, když se cestující baví na jeho účet, třeba aby se ten mladík už oženil nebo že by měl být více poddajný apod. Jednou se objeví, jako z westernu, bylo to někdy kolem svatého Fiakra, skupina banditů a příkází vozkovi, aby vzácného cestujícího odvezl na indikované místo. Když vyhodnotí situaci tak, že bambitka přiložená na spánek se může spustit a osamocenému biskupovi to pramálo pomůže, raději podvolí. Během jízdy se modlí za biskupa; i biskup najednou ztichl. Ocitnou se v nějakém loupežnickém pelechu, kde biskupa zostudí, oberou o poslední knoflík a stanoví si taxu jako výkupné. Samozřejmě na biskupství nepošlou našeho vozku, ale zajde tam jeden z raubířů. Biskupství něco dodá, ale biskupa tito nepropustí.

Mám utéci a o biskupovi poreferovat? To byla otázka, která kočárníka dlouho znepokojovala? Nechám-li ho tu samotného, kdo mu poslouží a jak si to před Pánem zodpovím? Nakonec mu sám biskup dá požehnání, aby unikl. Biskup měl pro ně velkou cenu, takže mu nic neudělají. Kočárník zajistí vysvobození díky nepříliš snadné operaci. Biskup mu pak dá příspěvek na studium. A stane se z něho solidní církevní právník, poté, co se stal knězem. Jednoduše coby nižší stav prožil tehdy mezi loupežníky konečně dovolenou, byť nedobrovolně.

(4) Vyučující středoškolský kantor dějepisu dostává udávací dopisy od „zbožných“ rodičů studentů (případně jejich farářů), jaké má nehorázné požadavky pro svůj předmět. Ocítáme se

v Neapoli a novela se jmenuje *Domácí úkoly*. Dějepisář má za to, že koná jen svou povinnost, ale přesto po čase se stává „vyhaslou sopkou“. Odejde do důchodu a zanechá za sebou čtené studenty, kteří nakonec vzpomínají raději na něho než na jiné „měkkoty-blekoty“. Časově se pohybujeme před druhou světovou válkou a slovo „důchod“ už v tehdejším zákoníku práce u státních zaměstnanců existovalo. A co se tedy „zaplete“?

Jeden z jeho studentů se coby církevní představený stane dosti iniciativním spolupracovníkem Mussoliniho, který takových „církevních“ mnoho neměl, takže si tohoto považuje. Hýčká ho, ale rovněž na něho klade své požadavky. Dělá se lustrace stávajících vyučujících dějepisu a nějací někdejší žáci zmíněného dějepisáře uvedou, že předmět učí „pouze“ tak, jak se mu naučili od svého učitele. Zapomenutého dějepisáře vytáhnou na světlo a začínají na něho uvalovat leckterá obvinění. Například: svým vyprofilovaným stylem nabádal k neobjektivnímu čtení dějinných událostí nebo lacině brojil proti pánům apod. Postupně přinášejí svědectví o vině ti, kteří nedostávali plynule z písemných projevů (písemek či domácích úkolů) jedničku (našimi současnými slovy). V člověku se neřešené nespravedlnosti dokáží rychle vyzbrojit do mstivých protiúderů. Nakonec má jako vyvrcholení věrohodnosti, aby všemu dodal váhu, vystoupit dotyčný „mussolinista“, představený. Musím ochránit svěřený úkol, nechci, aby se kvůli mé špatné reakci ocitli druzí v nesnázích, ospravedlňuje se.

Dějepisář však nebyl pouze na několik okamžiků (coby důchodce) osobou zapomenutou, ale on sám (během kantorování) zapomínal. A tak když mu udělali „černí“ při domovní prohlídce „šťáru“, vytahali ze zaprášených zásuvek cokoli a samozřejmě už věci neuklidili. Tu uvidí na podlaze v jedné složce písemné práce ročníku, v němž byl zmíněný „mussolinista“. Drží jakoby ochromen jeho práci; byla to jedna ze standardních

domácích úloh, kde je černé na bílém napsáno studentskou rukou: Nejbrutálnější v dějinách jsou samozvaní vůdcové, kteří zavádějí ideologické čistky a dají na poklonkování bezmocných. Sice v několika pracích autor-student nerozeznává Friedricha Barbarossu od císaře Konstantina, ale to předchozí sdělení by samo již bylo dostatek usvědčující.

Poslat to na patřičná místa by ovšem k ničemu nevedlo. Mussolini dobře ví, že ho „nebaští“ ani „jeho“ kněz. Vládce potřebuje loajální lidi, ne s konstantním názorem. A toto nebudu dělat, říká si dějepisář, protože by to nebyl postoj tichého Beránka. Není problém opublikovat písemky popředních osobností církevního a kulturního života jen s poukazem na to, že neodliší Augustina od Danteho. A je to oko za oko, a to se obrací proti celému pojetí dějepisu, jak ho celá léta učí. Dotyčnému kantorovi vzali státní důchod, ale měl kamarády (a také četné kněze), kteří mu na chléb během války posílali peníze. Mussolini se pak věnoval jiným tématům.

(5) *Psychologie nepostačuje* je novelou z doby předkoncilní a autorem je psycholog. Dodejme: značně poučený v „církevních souřadnicích“. Jedno středoitalské biskupství v kraji Abruzzo má dva biskupy: kromě představeného rovněž světícího (dříve se ještě nepoužíval termín „pomocný“). Hornatá krajina někdejšího území Sabinů. Země Ovidia, d'Annunzia nebo Croceho. Pomocný biskup tento literární svět zbožňuje, zatímco jeho představený spíše sleduje pohyb turistů v masívech apeninského pohoří. Oba konají pastýřskou práci na „nebeskou jedničku“, akorát první rozlišuje, co více vykonat pro návštěvníky, kteří jsou křesťany jen podle jména – má být u nich v jejich turistických iniciativách, nebo je zvát na duchovní „obnovy“ k sobě do paláce? Světící biskup časem seznal, že je-li ustanovený pro „být k ruce“ představeného a realizovat jeho pastorační plány, může se se svými literárními texty občas

nanejvýš zaskvít při setkávání činorodých místních autorů, ale koncepci pastorage na takové nepraktičnosti nevystaví.

Je-li však mužem intuice a jasného vhledu, nezůstává jeho nitro zdaleka klidné, pokud jednou svého představeného spatřuje příliš ponořeného do turistických aktivit, jindy zase s přílišným podílem při slavnostních recepcích na uvítanou. Jsem podřízený, před Pánem za to odpovědnost nenesu, říká si. Naučil se tedy zjednat si pokoj i tehdy, když za ním přicházeli nespokojenci, kteří s jeho představeným nesouznějí, avšak není naivní, aby dělil diecézi na dva „kusy“ a nabízel zlepšující alternativy. Avšak nejdříve podprahově, pak zdravotně explicitně mu tyto přetlaky „vydají plody“. Kupodivu ho však nečekanou nemocí předstihne sám představený a v době rekonvalescence si otevře jeden z jeho komentářů k místním literátům. Jakého mám vedle sebe vzdělaného, bystrého a vzácného člověka, pomyslí si.

V čem nepostačuje psychologie? Psychologie pouze volní, nezduchovnělá, by spíše vyzývala k „oddecibelizování“ („vyšpuntování“) nezadržitelných tenzí. Lidový freudismus říká: je-li někdo ponižovaný, ponižuje druhé; je-li někým manipulováno, manipuluje ostatní; člověk nedoceněný si nachází své únikové ventily v podobě zapřených libůstek apod. Toto nikdy nenastalo, pakliže šlo o člověka ducha. Literární svět mu nebyl záminkou k úniku, ale vydatnou posilou v duchovním růstu.

(6) Novela *Čas navštívení* je opět řeholním tématem. Představený velice známé spirituality přehlédne, že ho navštíví trojice přátel, kteří výrazně dbají o Boží život. Jde o metaforu, ale přesto následky přehlédnutí nejsou titěrné. Připomíná se nám tu Petiškův Naklonovaný Kristus nebo prvorepublikové stránky jistého povídkáře Ježíš chodí mezi námi (vejde do rodiny, do mlýna, do školy). Představený je obtěžkáván četnými administrativními pracemi. Je to jiné, než jak si kdysi zamlada představoval. Místo práce s lidmi pak spíše kádruji podřízené,

urovnávám mezilidské konflikty, pobíhám po úřadech a nesu odpovědnost za padající omítku na budově, která je nám svěřena do péče. Je natolik vysílen, že příchozí tři přátelé Boží vykáže mimo komunitní budovu, aby v hustém lijáku na něho čekali. On na ně pak zapomene. Přišli mu dát účtenku en bianco na částku peněz, kterou by si sám určil. Více než velkorysé! Zatímco si představený zoufá, déšť si zpívá svou baladu, oni tři po delším čase odcházejí.

Směnku, ale již s nadepsanou částkou v lirách, mu pošlou jinou stezkou (co kdyby nějaký pošták si ji vzal a připsal svoji představu o tom, co schází jemu?) s uctivou připomínkou, že šlo o ty „tři z deště“. Jak jsem je mohl poznat? Košile nevyžehlená, z úst jim „táhlo“ uložené jídlo, nevoněli ani v řeči, ani při gestech. Obviňuje se, ale neuzná, že jeho řeči o sociálním apoštolátu mezi bohohledajícími nemají být teoretické, ale *via facti*: příchozí si nevybíráme a podle listu Jakubova je neposíláme za dveře jako méně urostlé. Z peněz se nakonec leccos opravilo, ale zůstává mu jakási nechut bezprostředněji poděkovat. Měli mi to říci už ve dveřích, pomyslí si. Ale obtížně se něco sebedůležitějšího sděluje tomu, kdo nám skočí do řeči hned po první slabice. A že to byli „Boží přátelé“ poznáme podle toho, že o svém nepřijetí nikde rozhořčeně nemluvili, finance mu přesto poslali a z opravené stavby se tiše radovali.

(7) A ještě jedna novela o „církví v malém“, z rodinného života s názvem *Ujely vám, profesore, saně*. Ale na nich bylo moje dítě, dodává sklesle akademik (téměř důchodového věku, třebaže se dítě teprve sníh učí poznávat). Že si jeho dítě předtím vzala k sobě jeho choť, dovídá se až o něco později. Jihojihovýchodní hřeben Dibony u nedaleké dolomitské Tofany měl profesorovi zajistit zapomenutí na vypjaté předchozí události. Po třicetileté akademické činnosti se následkem personálních komplotů, rostoucí korupce a finančního tunelování ocitá na

ulici. Nedali mu vůbec vědět, že není vítaný, i když měl již déle jistotu, že už není v kurzu. Pracoval ve specifické laboratoři (chemiluminiscenční sondy DNA).

Zasvětil výzkumu, na který se svědomitě připravoval, podstatnou část života a dosáhl vynikajícího postavení s mezinárodním ohlasem. Tady se především dělá reklama, potom až výzkum, bylo heslo, které znělo „častěji než zdrávo“. Jak uživit rodinu, jak vysvětlit manželce, že za to nemohu? Když bys byl praktický, mohl sis již dávno zajistit jiné místo, dovídá se. Ale taková specializace je raritou, obtížně se může den ze dne přihlásit do konkurenčního podniku. A tak v méně navštěvovaných částech Dolomitů nyní tráví rodina strategickou dovolenou. A tu mu zmizí dítě, které měl jen na chvíli pohlídat! Každou buňkou své osobnosti byl napřímen pro vědu, a nyní je „vyřízen“: ve všem, čeho se denně dotýká. To není podobné jiné profesi, to je poslání, říká si. Jsi naopak nahraditelný, dovídá se opakovaně od své choti.

Tyto dialogy však nakonec prostupuje stále větší přítomnost jejich společné modlitby. A pan vědec se nabízí jako výpomocný kostelník v jejich městečku. A jeho choť se za něho ani nestydí. A chceš-li mne s dítětem častěji vidět, přijď s ním za mnou do kostela, tam mne spolehlivě najdeš. Třeba jak ořezávám svíce. Sakristie je nyní mou laboratoří.

(8) *Žnalec chrámů* je příběh římského bezdomovce, jenž před smrtí vypráví knězi životaběh. Dává mu svolení, že do budoucna není vázán žádným utajením. Pojmenování novely vychází ze zkušenosti nenápadného obyvatele tiberských mostů; v poslední době ho prý bylo možné zahlédnout nedaleko svatého Bartoloměje (kousek vedle pobýval náš svatý Vojtěch). Kdo zná Zátibeří, ví o četných zákoutích podmostí hlavní římské řeky. Bezdomovců spíše přibývá, kdo by si povšimnul našeho „protagonisty“? Existují však „šikovní“ kněží, kteří se jim účinně věnují.

Náš Bepe (Pepa) byl ženatý, manželka od něho dávno odešla; byl kantorem na nějaké základce v Kalábrii. Byl kombinací smolaře a tragika. Tu neudržel urologii, tam si rozbil nos o schodiště, jindy ho okradli, pak jemně popíjel grappu. S několika igelitkami, tehdy ještě neznal zlepšovák „vyprosit si“ pojízdný košík z Lidlu, putoval od mostu k mostu. Bolestně snášel ironické a vulgární výpady spolubezdomovců. O místo pod mostem se nikdy nehádal. Někteří citliví rozdavatelé almužen dokáží rozeznat, zda před sebou mají výlupka nebo doopravdy žebrajícího. Jednoduše si časem našel své oblíbené dárce či dárkyně.

Denně chodil do nějakého chrámu. Už rozeznával, kde ho vítali či kde ho pouštěli s nelibostí. Nedivil se jim. Zejména v době letních pařáků pohled na něho nebyl podnětný. Ale choďval pravidelně k svátostem, byť byly etapy, kdy se cítil, jak říkal, „jako kanec“. Dokázal za ta cca dvě desetiletí vyjmenovat a přesně popsat pravidelně přicházející chrámovou klientelu. Mezi ně patřili jak ročně přicházející cizinci, tak i prezidenti či politici, nechávající za dveřmi svatýň své hlídače. Znal už kněze podle kázání i podle jejich gest.

Do jeho života vstoupila nějaká Laura. Tak si ji pojmenoval, pakliže jako bývalý kantor něco věděl o fenoménu utajeného obdivu. A tu se i začal „roztáčet“ jeho vnitřní svět. Jak mohu myslet na Lauru, když někde žije moje manželka? Jak se mohu jako hlupák zaobírat nějakou virtuální kráskou? Jeden kněz mu poradí: Dělej, co můžeš, hlavně, že žiješ. Jiný: Je důležité, že ji samotnou netrápíš. Další: Moc špatné, jak to v tobě bouří. Po celá léta pozoroval, jak ona chodí do nějakého úřadu (směrem ke svaté Cecílii, proto se zdržoval v těch místech), a to s důslednou pravidelností. Jednou se dokonce stalo, že mu do klobouku dala nějakých dvacet tisíc lir. Neměl odvahu se na ni ani usmát. Dny se mu stávaly sladšími.

Nevyznal se v tom, když ho to spíše očišťovalo: v intimitě, v jednání s lidmi, v běžných detailech dne. Není to iluze a vstup zlého do mého života? Jak mohu jen na ni pomyslet? A tak žil mezi trápením a „sladkostmi“. V každém případě musel uznat, a k poznání došlo u hrobu patrona bezdomovců Benedikta Josefa Labreho (nedaleko dávají skvělou zmrzlinu), že mnohonásobně víc mluvil s Bohem a u něho hledal vysvětlení. „Pukaly mu vnitřnosti“, když se Dáma na svém standardním místě neobjevila. Začal se za ni modlit. A zase výčitky nanovo: Jak mohu zrazovat svou manželku? Stalo se někdy, že ji viděl s nějakým pánem. Je pěkné, že je to jeden a tentýž, říkal si, asi je mu věrná. To ho těšilo. Vůbec nežáril. Po nějakém čase si uvědomil, že Dáma zestárla. Pochopitelně měl někdy návaly tužeb ji oslovit, třeba se zeptat na nějakou cestu. To si pak při posledním „tažení na této zemi“ vyčítal: že jí nedal o sobě vědět. Ale zase své nerealizované touhy vyloučil: Alespoň ji nešokuji, ona se mne nemusí bát. Rostla v něm jistota, že v nebi si spolu dostaveníčko dají. Dost paradoxně v něm vyrůstala ke konci života dobrovolně přijatá oběť: Odřeknu si tu chvíli, kdy ji mohu vidět, a to kvůli své manželce. A když umíral, pověděl knězi: Pán mne vedl, že jsem nedopadl hůře a že můj život měl nějaký smysl.

(9) Novela *Provinění* (plurál) *proti pravdě* má složitý děj, byť se vlastně odvíjel u lůžka umírající matky, dlouhodobě vdovy. Sedí u ní dcera Juliána. A to jsi mi nemohla povědět, že do tvého života vstoupil kněz? Proč jsem se musela bránit vůči tolika nespravedlnostem, když důvod mého negování byl zcela jiný? A vypočítávají se jednotlivé „tahy“ proti ní: přála si studovat teologii na papežské univerzitě, ale doporučení bylo zamítnuto; všichni jí jednohlasně zvolili za vedoucí katolického skautu na Tridentsku, ale v předvečer jmenování za ní přijde celostátní předseda a oznámí, že se vše změní; když konečně vystudovala žurnalistiku, pokoušela se dodávat příspěvky do

nějakých křesťanských periodik, vesměs je v redakcích nepřijímali; někteří kněží od ní odstupovali a ona nevěděla, jaký je důvod. To jsem tak špatná, nekompetentní? Nyní mi, matko, říkáš, co je důvodem – kdosi věděl, že mohu být dcerou kněze.

Umírající matka: Dávám ti své slovo, že jsi dcerou zesnulého táty. Ale s tím knězem jsem byla velice nablízko během partyzánských bojů. Bylo to pro něho neúnosné. A kdosi, kdo pak měl veliké slovo v církvi a toho kněze neměl lidsky rád, to věděl a měl za to, že jsi jeho kněžské dítě. Neměla jsem žádné možnosti tu informaci zvrátit. A pak se mi zdálo lepší vše ututlat, tobě nic neříkat, abys nežila zatížena pomluvami. Dcera: I když jsi mi to snad nemusela povědět v dětství, ale jako dospělá bych tomu porozuměla! Nevyvíjela bych tolik zbytečné energie na to, abych ospravedlňovala svou kompetenci a navytvářela si hromadu záští vůči církvi, která mi jakoby nepřála. A šlo jen o jednu soukromou věc. Nepříjemná pravda se dá šetrně označit.

Juliánina argumentace: Jak by mohl Hospodin vykonat veliké věci mezi Izraelity, když bys putující lid, ne dokonalé lidi, popsala jako bezvadné? Mezi nimi Pán zvítězil! Nejsme lepší než oni. Nakonec se obě usmíří.

(10) Další novela *Síla slov* o diskrétní práci kněze, cenzora knih, zase vypovídá o nezměnné kultuře křesťanského italského světa a je podnětná v tom, že nezaokrouhluje životní události, spatřuje v nich Boží přítomnost, odhaluje jeho vítězství a přiléhavě označí naše lidská selhání. Bezprostřední sdělení je v tomto případě lepším svědectvím než „hra na dokonalost“. Centrálním tématem je vlastně důvěra. Ta je propojena nejen s otázkou: Co ode mne Pán očekává, ale: Jak to Pán sám všechno prožívá? Text sleduje zrání nejdříve ambiciózního kněze-intelektuála, jenž má kredit místní církve, aby posuzoval publikace před jejich vytisknutím (případně avizoval jejich rozličné teologické tendence po vytisknutí).

Z ambice („já tomu dobře rozumím“) pak přejde do etapy „odpovědnosti za pravdu“, podle komisií zásady „padni, komu padni“. Přirozeně si prožije i etapu „laskavé ležérnosti“ (Pán Bůh si to sám pohlídá; aby o mně neřekli, že jsem nepřející; oč běží, vždyť jedna knížka nehraje žádnou roli v dějinách církve; spolužák-kněz si ji přeje apod.).

A když se několikrát splete (například špatně posoudí kandidáta blahořečení nebo budoucí církevní představené, kteří se skvěle osvědčili), zamýšlí se, jak má pravdivěji „problematiku uchopit“. Jednou sám napsal knihu, ale předkládá ji pod jiným jménem. Komise, kterou vede jeho kolega, autora nepoznává. A text zamítne, k vydání nedoporučí. Náš cenzor si dosti plasticky prožívá zápasy některých autorů: Chce po mne Pán, abych text napsal, i když je nedokonalý, anebo do toho, co jsem napsal, mám více zvat Pána, aby text přijal na sebe, pohlídal si ho a sám jsem měl statečnost přijmout připomínky? Napsaná slova si nakonec najdou cestu ke svým čtenářům.

Začíná se pak více zajímat o samotné autory, nahlíží v nich osobní zápasy i skvělé osobnosti. Přestává se brát tolik vážně a dokonce i mnohé texty čte celé. Zajímavé jsou popisy komisí, kterým předsedá: typy našich rozmanitých ctností i nectností. Řekli bychom: autor novely je zdařile poučený; a přitom jeho styl je vtipný a nepřepsychologizovaný.

(11) Jiná novela *Je to přesně to, co nepotřebuji* je z rodinného kruhu běžné italské rodiny. „Mafie“ rodinného kruhu, kde se vše řeší přes maminku a tety: od vybírání ženicha po nákup nábytku. I ti, kteří vnitřně protestují, manipulují později stejně. Všichni přicházejí denně k eucharistii a jsou považováni za sloupky farnosti. Farář napomene syna jen proto, že mecenáška matka smýšlí odlišně. Vstoupit s tématem nestandardně nelze, aniž by dotyčný nebyl vyděděn. Jsou to struktury naučených zvyků; ducha ovšem nedohlédneme.

Objeví se mladý kaplan, který toto dokonale zná z domova a chová se opačně, než tito očekávají. Jeho farář ho při jedné večeři v kruhu oné rodiny uvede slovy: Je to rebel a moc životní zkušenosti ještě „nepochytil“. Nejenže se všichni rozesmějí, ale jednoduše kaplan autoritu díky nepříznivému výroku faráře neobdržel; a to, co posléze ve farnosti dělá (i na „výtečnou“), se jeví jako nevěrohodné. Farář chce „klídek“, kaplan zase „provádí“ nepřiměřená gesta. Z nich je pochopitelně snadno obvinitelný. V textu zaznívají krásné modlitby: plynou ze srdce mladého kaplana. Zůstává svobodný dokonce i tehdy, když ho začíná na svou stranu stahovat jedna z dcer oné mafiánské rodiny. Nech to být, zapomeň na to, co stejně neovlivníš, říká mu. Kaplan je duchovně dosti zralý, když vnímá, že „tady cesta nevede“. Je to přesně to, co nepotřebuji, odpoví jí. Bitý od „šéfa“, napomínaný i na biskupství, vysmívaný farníky, negovaný onou rodinou, nejde se k ní vyplakat. Věc se musí uzdravit, i kdybych měl být odvolaný jako nespolehlivý, opakuje si mladý kněz. Ale jak to decentně provést? Řešením není „ohlásit“ to v systematizovaných kázáních.

Kaplan se vnitřně prohlubuje. Lidé ho někdy spatří, jak pláče. Posmutnělý lídr je odhazován na smetiště, říká Machiavelli. Ví, že se mám tiše modlit, ale něco musím i vykonat. Ale aby to bylo moudré a účinné, říká si. Jde se poradit k jednomu staříčkému kapucínovi. Zaveď ve farnosti opakovaný cyklus modliteb za to, co každý z nás potřebuje, aniž bys pojmenoval, co potřebuješ ty. A začni k jednotlivým rodinám, i k nim samotným, chodit k soukromé pobožnosti. Vydrží-li celý růženec (určitě jim ješitnost nedá, aby se z okruhu všech rodin stali méně „zbožnými“), něco se zajisté posune dále.

Kaplan toto začal realizovat. Po čase si ho zavolá biskup a říká mu, že má pro něho „lepší místo“. Od faráře se později doví, že je to na urgenci oné rodiny. Kaplan odvěti: Pokud to

mám vzít jako Vaše přání, excellence, ihned jdu, ale smím-li se, jak říkáte, sám rozhodnout, práci, kterou jsem začal, dokončím. Další statečnost: neutekl z bojiště duchů.

A co se nestalo? Dostává zprávu, že v autě zahynul jeho farář se dvěma lidmi, dominantní tetou a matkou manipulantkou. V dosti složité líčených událostech se rodina nakonec stává křehkou, závislou na pomoci kaplana (majetkové spory, neúspěšný pokus o zmaření života jednoho ze synů aj.). Dokonce kaplan, jenž je na místě ustanovený jako nový farář, může jemným způsobem zmínit, co kdysi nebylo dobré. Přijde mu poděkovat i ona dcera, která mu nabízela „způsob vyhojujícího souznění“. Je to výsledek modliteb – těch společných v celé farnosti, zakončuje novela. (V životě to někdy bývá, že dějové drama neovlivníme, třebaže bychom si pomyslili, že se situace vyvinula jako v romantickém příběhu, kdy padouch manžel spadne z koně a zemře, aby uvolnil místo upřímnému muži, který vdovu vzápětí pojme za svou choť.)

(12) Dočkali jsme se: jedna novela je rybářská. A „veramente“ o rybáři z „podpatkového“ poloostrova Salento. Autor jí přisoudil název *Úlitbový systém*. Možná by nějaký český „practicista“ text odložil, protože má „abstraktní označení“. Avšak rybáři jsou na něco v životě už zvyklí! Nejde o sezónní pronájem hausbótů, jak ho avizují reklamní stránky Fishing Italy, nýbrž o poctivé řemeslo zděděné po pradědech a s každodenními zápletkami. A ke všemu tu nemáme ani mechanický rybostroj na sladkovodní řece Pádu, ale život tuctového rybáře mezi dravými bouřemi a útočnými predátory. Málo nám pomůže sdělení rybáře Gianniho, že vyceněné zuby kosatky nejsou tak strašlivé jako jeho choti Beatrici; děj má hlubší dramaturgii.

Jenda (Gianni) si zvykl na nárazníky: na jedné straně ho tiskne kapitalista překupník, který ráno odměří stanovený počet ulovených „rybových kusů“ a netrpělivě čekající choť na

straně druhé, která mu vyčiní, že nic nedělá, jen si lenivě „vyhřívá svá lýtka“ (zatímco ona musí, a následuje dlouhý seznam jejích bolístek). Jeho problém začal tím, že mše, která bývala brzy ráno v nedalekém kostelíku, se přesunula navečer (lidem současnější civilizace není po chuti ráno vstávat). Opakuje-li své Beatrici, že beze mše nemůže žít, slyší standardní odpověď: Stejně ji prospíš, chodíš jen ve stezkách svých předků, aniž bys o věcech Božích uvažoval, přines to jako oběť za kluka, který se ještě neoženil a jen lelkuje s kamarády u automatů. Jednou jí nevhodně odvěti: Když bych měl milenku, bylo by ti to milejší, než že chci za Pánem. A uslyší to, co v něm pootevře sérií četných pokušení, aniž by autorka věty o věci přemýšlela: Tak si nějakou najdi, vždyť jsi takový budižkničemu, že by ani místní coura o tebe nezavadila. U muže se v popředí takových sdělení ozývá ješitnost někdy silněji než „libidální systém“.

A máme tu druhé slovíčko z dvojsloví nadpisu: systém. Když jinak nedáš, zařídím se po svém, pomyslí si. Večer se vytratí a vrací se až „po večerce“. Manželka to synovi komentuje dosti cynicky: Asi hledá tu couru, tož uvidíme, která bude tak hloupá. A on zatím chodíval na mše, akorát do jiného kostelíka, aby ho domácí sousedé nepoznali. Ale boj uvnitř má: Mojí Beatrici by nevadilo, že chodím s courou, jen abych nemohl do kostelíku. Ale jak mohu na mši, když jí něco zapírám?

Chytá ryby a sleduje spíše své nitro, než hladinu vody. Na jednu odvádí méně úlovek a hrozí mu odebrání licence na odkupování ryb. Při nedělní mši, jaký to div, jdou totiž na stejnou mši, zaslechne od ženy otázku: A to když spíš s courou, můžeš k přijímání? Dojde mu, že se ke společné mši manželka odhodlala, aby zjistila, zda chodí ke svátostem.

A tak jí doma všechno „vyklopí“. Její první reakce je ve smyslu: Ty jsi ale hlupák! Pak doplňuje úvahu: Vidiš, ani místní coura tě nepolapí. Odmlčí se a zauvažuje. Tak si chod' večer na

ty své mše, ale po ní uklidíš doma to, co bych jinak dělala sama. Je to veliké vítězství, žádná úlitba, pomyslí si Jenda. Večer však usíná unavený, takže ráno několikrátě zaspí. Už ani těch pár mizerných ryb od tebe nikdo nekoupí, to máš za ty své mše, vyčiní mu manželka.

Prekérní, prekérní, prekérní, povídá zdecimovaný manžel svým rybičkám. Jak situaci vyřešit? Samozřejmě se ke „zlepšováků“ nenabídne žádná zlatá rybka. Při zpáteční cestě domů, po jedné večerní mši, je náhle osvětlen: Co kdybych začal chodit k vodě s naším klukem, už bude asi dost dospělý na to, aby se naučil pořádně rybařit. Text popisuje, jak se to zpočátku vůbec nedaří; načež se to prolomí, když se synovi stane, že spadne do vody kvůli křeči a otec ho taktak zachytí a vytáhne. Děj plyne a rána nejsou stejná, dokonce má důvěru „kapitalisty“, když přináší větší počet ulovených ryb. Život se urovná ve dvojím smyslu. Když dostává více peněz, nakoupí pro domácnost nějaké úklidové prostředky, takže nemusí dělat všechno manuálně, a pak zjistil, že se podstatně „zklidnila“ jeho choť, když se její kluk stabilizoval. Gianni poznal, že kořenem vlastně nebyla žárlivost na bohoslužbu, ale její vleklá hořkost z nemohoucího syna. A proto jeho matka přelévala zlobu na celý svět, i na Boha.

(13) Tato novela není z Itálie, ale o Italovi. S označením *Jeruzalémská poutnice* se dostáváme mezi uličky Svatého města. Není zdaleka samozřejmé, že je jakýkoli člověk (Ital, Švéd či jiný) schopen takové sociální zbystřenosti, o jaké nás text zpravuje. Město plné schodů, se zloději na Olivetské hoře či u Zahradního hrobu, má tutéž každodennost, ale vždy nastává nové poznání toho, co už tu je staletí: Paulo nepřejde kolem svatého detailu, aniž by se nepoklonil vnitřně Pánu. Dlouholetý pracovník italské agentury, sedává v úřadě kousek od někdejší „rakouské pošty“; zná už Jeruzalém jako své boty. Diví se dvojímu: svatá místa mu nezevšedněla (neleká se, když několik let

preferuje chrám Narození Panny Marie, pak zase „Kokrhání kohouta“) a pozoruje napořád se zájmem turisty, mezi nimiž rozpoznává i upřímné poutníky. Je schopen rozlišovat Poláky od ostatních Slovanů, Rakušana od Němce, Rusa od Ukrajince, Belgičana od Francouze. Také zaplakal, když v evangelických svatyních, naplněných spíše luxusními židličkami a pultíkem na Písmo, bez obrazů a soch, lidé i na ty koncerty už přestali chodit. Anebo: zabolí ho, když krámkaři atakují s nabízenými tovary „pronárody“, zatímco jemněji oděné Západáky nechávají uctivě být. Nemálo užívaným jazykem Města je ruština. Uvědomuje si, že tuto neobvyklou citlivost má po matce, která pocházela ze slovinských pohraničních osad nedaleko Terstu.

O čem novela hovoří, aby to bylo hodno čtenářova zájmu? Jakousi předtuchu měl již déle u jednoho stánku, který mu „nevoněl“. Když se opět vracel zkratkami přes uličky starého města domů, v deset večer v teplém období běžně ještě svítící krámky byly otevřené, stalo se, že si jistá starší paní, jak se později dověděl z Ukrajiny, dlouho prohlížela rozmanité šátky. Věděla, že cenu prodejce udává vždy vyšší, aby s poučenějším zákazníkem mohl případně smlouvat. A ke všemu paní byla schopna rozeznat, co je utkáno kvalitně a co nikoli. Jsme lidé, kteří dají na vnější znaky, takže prodejce podle „primitivního kostýmu“ a lesklé kabelky usoudil, že kýč odpovídá i jejímu vnitřnímu zraku. Paulovi bylo divné, proto se zastavil, že paní nevídaně ukazoval nové a nové typy oněch šátků, načež si povšimnul, že její kabelku pod jeden šátek podstrčil. Nic si nevybrala, a odchází s nepořízenou. Po jejím příchodu, Paul to vidí z opačného stánku s cukrovinkami, si prodejce obsah její kabelky prohlíží. Pas, peníze, medikamenty, drobné dárky, modlitební řetízek. Za chvíli se paní vrací a lámanou angličtinou se dotazuje na postrádanou kabelku. Prodejce zapírá. Objeví se Paul a suverénně jako místní domorodec vybízí prodejce k navrácení kradeného.

Strhne se nejen hádka, ale fyzická šarvátka. Přijde ozbrojený policista a všechny tři uzavře do nějaké nedaleké stanice. Prodejce nestačí ani zavřít krám. Přirozeně nadává. Pak následuje noční vyšetřování. Prodejci nelze nic dokázat. Paulo dostane úřední pokyn, aby se nevměšoval do mezinárodní třenice. Pochopí, že stěžovat si na ambasádě nemusí být adekvátní. Také může dostat „vyhazov“ natrvalo. Je mu líto paní, která s deseti anglickými slovíčky čeká do rána, aby věc přes vedoucího zájezdu vysvětlila.

Pak se oba za několik dní setkají uvnitř Svatého hrobu, kde, jak známo, nelze vstoupit v početnější skupince. A ona mu v neobratné angličtině děkuje slovy: Každý den se budu za vás modlit.

(14) Novela *Všechny nás obletěla včela* je o italském fotbalistovi. Ital prý uznává jen otce Pia a fotbal (anebo naopak). Proto se námět těší zvýšenému čtenářskému zájmu. Regionální či dědinský fotbalový tým jednou přesvědčivě vyhraje. Je to však tým chudý (jsme na konci šedesátých let minulého století). Nemají ani vlastní bus, aby se z místa zápasů přesunuli k domovu. Jedou tudíž vlakem. Když v něm živelně popíjejí, spolujezdci reptají. Ani pořádně nemůžeme naše vítězství zapít, říkají si. Přesunou se tedy ze sedačkové cestovní kabiny do vstupní chodby, a tam začíná nad nimi vyvádět agresivní včela. Zpočátku z ní mají legraci, poté se chopí ovšem šampaňských (*prosecco*) a začínají špuntem včelu vyhánět. Ta se nedá, naopak dostává ke hře o to větší vzpruhu. A poletuje si nad hlavami. Tu se jeden hráč z manšaftu rozhodne, že ji vypustí. Otevře zadní dvře, jimiž je chodba vlaku zakončena. Tu mu však uklouznou po mokré podlaze nohy a sesune se přímo na kolej. Kvůli bolesti není schopen ani vnímat, jak vlak ujíždí pryč.

Poměrně složitými událostmi (zmáčknutí záchranné brzdy jako „z našeho Švejka“; čekání na záchranku na kolejišti mezi

stanicemi; shánění lékaře mezi pasažéry) se nakonec podaří postiženého fotbalistu dopravit do nedaleké nemocnice. O nohy přijde. Amputují mu je až po pás. Později si při rekonvalescenci stanoví životní cíl: pokud ho záhy omrzelo vzpomínat jen na to, jaké to byly kdysi slavné fotbalové časy, nyní se rozhodne, že se za každého, kdo s ním „sdílel létání včely“, bude obětovat: intenzivní modlitbou a tichým snášením životního údělu (*přinášejme sami sebe v oběť živou*, srv. Řím 12,1).

(15) Novela *Výtah Boží* je z Vatikánu...

Obsah

Duchovní život	7
Kněžská témata	60
Kulturní přesahy	86
Společenská témata	339
Použitá literatura	370
Biblické odkazy	372

Michal Altrichter

*Hlubiny Božího Srdce
jsou otevřeny dokořán*

Odpovědná redaktorka

Luisa Karczubová

Návrh obálky a sazbu písmem

Baskerville Ten Pro

zhotovil Tomáš Ježek

Vydalo nakladatelství Centra Aletti

Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.

Křížkovského 4, 772 01 Olomouc

e-mail: refugium@refugium.cz

www.refugium.cz

jako svou 558. publikaci

Tisk a knižní zpracování

Printo, s.r.o., Ostrava

Vydání první

Olomouc 2020

ISBN 978-80-7412-387-0

cena 320 Kč (včetně DPH)